

Verksamhetsberättelse för 2020

Styrelse har under året varit Elisabeth Lennartsson, Bengt Eriksson, Ann-Sofie Olausson, Rune Olsson, Roland Törnquist, Christer Haagman, Caroline Millberg, Lena Dahlvret och Eva Andersson. Under året har ARV fått några delsegrar i och med att mark-och miljödomstolen gett oss rätt i några överklaganden. Här nedan följer en liten redovisning om de olika frågor som ARV jobbat mest med under det gångna året.

Försvarsverksamheter

1. FMV

Granatbeskjutningen av norra Vättern har pågått även 2020 och många privatpersoner har hjälpt till med att skicka in klagomål till både försvaret och regeringens departement. Under året har FMV bytt taktik. Istället för att samråda med länsstyrelsen varje gång hävdar FMV att granaterna exploderar **ovanför** vattenytan att det därför inte behövs något samråd. Det innebär att syftet med tillståndets villkor 11 att begränsa användningen av brisant ammunition över Vättern kringgås.

ARV:s förslag att länsstyrelsen bör ompröva FMV:s tillstånd avvisades 2019, men vi har fortsatt att driva frågan. I samband med 10-årsdagen den 18 november 2020 av FMV:s tillstånd ordnade ARV en manifestation genom att tända brasor och lyktor. På mer än 30 ställen runt sjön pågick eldning, trots att det blåste halv storm. Den 7 december 2020 tvingades länsstyrelsen åter ta itu med frågan om omprövning av FMV:s tillstånd och det finns nu (2021-03-22) 295 handlingar diarieförda i ärendet. Ett stort antal medlemmar i ARV och andra privatpersoner har krävt omprövning.

2. Försvarets flygövningar

Mark- och miljödomstolens yttrande angående ansökan om att öka skjutningarna på flygskjutmålet Hammaren ligger ännu hos regeringen för beslut. Domstolen föreslår att regeringen ska besluta om 50 skjutdagar, 69 000 skott och 150 raketer. Försvaret fick alltså igenom det mesta i sin ansökan, utom att tillståndet är tidsbegränsat till 10 år. Det är helt nytt med tidsbegränsning på försvarsansökningar vad ARV känner till. Domstolens motivering är att det inte är långsiktigt hållbart att skjuta i Vättern. Nu gäller det att förmå regeringen att besluta att avslå förslaget. Varför mer än fördubbla antalet skjutdagar och öka beskjutningen med mer än 69 ggr, om det ändå är långsiktigt ohållbart?

3. Flygplatsen i Karlsborg, 3 olika ärenden

Ansökan om att femdubbla flygverksamheten har nu gått vidare till regeringen från mark-och miljödomstolen. Domstolen uppmanar regeringen att upphäva och avvisa Försvarsmaktens ansökan. Till viss del beror domstolens tydliga ställningstagande på att flygplatsen är förorenad av PFAS och det inte framgår hur saneringen ska gå till. Domstolen inser också att lokaliseringen av flygplatsen är felaktig och nämner även att de rödlistade fladdermössen barbastellerna är hotade. Domstolens yttrande är tydligt påverkat av ARV:s överklagan.

Fortifikationsverket, som äger marken på flygplatsen, ansökte 2018 hos Länsstyrelsen om att få dränera det sankta flygfältet. Under tiden som detta skulle handläggas försökte de tjuvstarta med att dränera landningsbanan genom bara en anmälan till sin egen tillsynsmyndighet, Försvarsinspektören för Hälsa och miljö, FIHM. FIHM sa JA utan att kräva någon form av PFAS-rening. ARV överklagade till regeringen, som stoppade detta genom ett så kallat inhibitionsbeslut (tillfälligt stopp i väntan på bättre utredning). Regeringen inhämtade sedan yttranden från SGU, SGI och Naturvårdsverket m.fl. Dessa myndigheter avrådde från dränering av PFAS-förgiftat vatten.

Samtidigt prövade alltså länsstyrelsen dränering och markavvattning av hela flygfältet och gav i början av året dispens och tillstånd till Fortifikationsverket att börja gräva i den förorenade marken. En mindre del av dräneringsvattnet skulle enligt länsstyrelsen renas men ingen sanering krävdes. ARV överklagade även detta beslut till mark- och miljödomstolen. Domstolen gav oss rätt på i princip alla punkter och uppmanar regeringen att upphäva länsstyrelsens tillstånd. Även detta är en viktig delseger för ARV. Alla tre ärendena ligger nu hos regeringen för beslut. Handlingar som gäller försvarets olika verksamheter finns att läsa på ARV:s hemsida.

<http://www.aktionraddavattern.se/dokument/>

Gruvan vid Norra Kärr

Kravet på prövning enligt Natura 2000-reglerna har gjort att Bergsstaten för tillfället är sidsteppad och bolaget måste nu lämna en omfattande miljökonsekvensbeskrivning (MKB) till länsstyrelsen i Östergötland. I januari 2020 hölls ett samråd om vad som skulle redovisas i MKB:n, men ännu har bolaget inte lämnat in något. Swemin, gruvbranschens intresseorganisation, är mycket aktiv och ligger på politikerna för att miljöbalken ska göras om så det blir lättare och går snabbare att starta gruvor. Läs gärna handlingar angående gruvverksamheten på ARV:s hemsida:

http://www.aktionraddavattern.se/original_gruva_ansok-remiss/

Gasborrning

Planerna på att borra efter fossil gas i Motalaviken och Vätterns strandområden är ännu inte slutligt stoppade. En statlig utredning konstaterade 2017 att det inte innebär några större problem om borrning efter olja eller gas förbjuds i Sverige. Nu väntar ARV på att det ska komma ett lagförslag på riksdagens bord. Frågan fanns med i regeringens och samarbetspartiernas avtal om 73 punkter.

<http://resource.sgu.se/produkter/regeringsrapporter/2017/RR1705.pdf>

Överordnat riksintresse för dricksvatten

Som ett led i att förstärka skyddet av Vättern startade ARV hösten 2019 en namninsamling för att göra Vättern till överordnat riksintresse för dricksvatten. Det fanns sex motioner i riksdagen som på olika sätt föreslog ökat skydd för Vättern, men samtliga blev avslagna. Även hösten 2020 lämnades motioner inom detta ämne in till riksdagen, dessa är inte beslutade ännu. Namninsamlingen har fortsatt men på låg nivå på grund av pandemin. Drygt 4 000 personer har skrivit under. Den som eventuellt har missat att skriva på kan göra det här:

https://www.skrivunder.com/skydda_vattern_som_overordnat_riksintresse_for_dricksvatten

Olika undersökningar av vattnet

Naturskyddsföreningen har gjort en utredning om PFAS i dricksvatten från kommunala vattenverk, bland annat också i Vättern. Även Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, har på uppdrag av

vattenvårdsförbunden gjort en stor undersökning om läkemedelsrester och kemikalier (inklusive PFAS) i Vättern, Väneren och Mälaren. Man kan konstatera att det finns flera åtgärder som skulle behöva göras i kommunala reningsverk och i vattenverken för dricksvatten. Samtidigt pågår ett arbete med att sänka gränsvärden för miljö- och hälsofarliga ämnen i vattnet inom EU. EFSA, EU:s motsvarighet till Livsmedelsverket, har redan sänkt gränsen för tolerabelt intag av PFAS tusenfalt.

Studiecirklar och möten

Våra cirklar i Motala och Vadstena fick ett hastigt slut när pandemin slog till och man inte fick träffas. Mycket tråkigt förstås men inget att göra åt. ARV:s årsmöte 2020 fick vi klara av digitalt via Zoom, liksom våra 16 protokollförda styrelsemöten som varit under året. Det har förstås påverkat ekonomin positivt eftersom nästan inga reskostnader uppstår. Under hösten ordnades ett digitalt medlemsmöte, samt genomfördes en digital föreläsning för en grupp i Linköping. Även årsmötet 2021 kommer att genomföras digitalt, men kanske, kanske kommer studiecirkelarna igång till hösten.

Vår hemsida och Facebook

I stadgarna står att ARV ska arbeta efter Århuskonventionen. Det betyder att medborgarna enkelt ska kunna få information och kunna delta i den demokratiska processen. Om viktiga dokument inte finns lätt tillgängliga, så minskar ju demokratin och tilliten till domstolar och myndigheter. På vår hemsida hittar du en mängd information. På Facebook-sidan finns ständigt en ström av inlägg, filmer och kommentarer. Cirka 10 000 personer följer oss på Facebook.

<http://www.aktionraddavattern.se>

<https://www.facebook.com/RaddaVattern/>

Filmen "Vättern – hotad dricksvattentäkt"

Under hösten 2019 hade vi ett samarbete med Tina-Marie Qwiberg, som gjorde en kort film om hur viktigt dricksvattnet är. Den har fått mycket beröm och har haft över 9 600 visningar. Fortfarande lika aktuell och ligger på Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=FLYIHMSAu9w&t=3s>

Miljöpris

I juni delades ARV:s miljöpris ut. Det gick till Borghamns Strand AB för deras hållbarhetsarbete, bland annat med att rusta det gamla huset vid hamnen genom att minska fossilberoendet samt att matsedeln bygger på säsongens närodlade råvaror.

Slutord

Under året har styrelsen jobbat fram en ny och modernare programförklaring och ett förslag till nya stadgar, som kommer att behandlas på årsmötet. ARV prioriterar fortfarande de tre akuta hot mot Vättern, som ganska enkelt borde gå att avvärja:

- 1) stoppa försvarets skjutningar i Vättern,
- 2) hindra anläggandet av nya gruvor inom Vätterns tillrinningsområde och
- 3) ett definitivt förbud mot borrhning efter fossilgas i Vättern och dess strandområden.

Det handlar om beslut som måste tas på den politiska nivån. ARV har stort stöd för dessa ståndpunkter bland många människor, oavsett politiska sympatier. Samtidigt finns det mycket starka krafter som lobbyar för att genomföra sina planer på gruvverksamhet, gasborrning och skjutningar, både försvars- och gruvlobbyn har stora koncerner med mycket pengar bakom sig.

Under 2020 har frågan om PFAS-kemikalierna kommit i stark belysning genom flera nya forskarrapporter och en större uppmärksamhet i media. ARV:s insats i denna fråga handlar framförallt om att stoppa dräneringen av Karlsborgs PFAS-förorenade flygplats och istället få till en sanering.

Med dessa ord tackar den avgående styrelsen för förtroendet under det gångna året.

Vätterbygden 2021-03-31

Elisabeth Lennartsson

Bengt Eriksson

Caroline Millberg

Rune Olsson

Christer Haagman

Ann-Sofie Olausson

Roland Törnqvist

Eva Andersson

Lena Dahlvret